

О. М. Чечель, кандидат економічних наук,
доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри національної економіки
та публічного управління Київського національного
економічного університету імені Вадима Гетьмана

ПОНЯТТЯ І ЗМІСТ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ

Стаття присвячена аналізу сутності механізмів державного управління в гуманітарній сфері. Як самостійна категорія науки державного управління, гуманітарна сфера досліджується автором як об'єкт відповідного державно-управлінського впливу. Проводиться ґрунтовний аналіз підходів сучасних учених до розуміння змісту таких дефініцій: «гуманітарна сфера», «державне управління в гуманітарній сфері», «державне управління гуманітарною сферою». Важливість розуміння гуманітарної сфери як об'єкта державного управління розкриває її складну структуру, що унеможливує визначення її як єдиного цілісного об'єкта управління. Автором доведено недоцільність поєднання гуманітарної та соціальної сфер як двох тотожних об'єктних зон державного управління. Доведено, що ці сфери співвідносяться як загальне та окреме, тобто неможливість ототожнення гуманітарної сфери як єдиного об'єкта державного будівництва пояснюється тим, що вона охоплює вже наявні об'єкти державного управління. Установлено, що такими складовими частинами гуманітарної сфери є соціальна, культурна, релігійна сфери, сфери інтелектуальних відносин, суспільно-політичної та медичної діяльності. Доведено, що гуманітарну сферу як особливу сферу державного управління слід визначати через сукупність галузей такої діяльності людини і громадянина, в якій відбуваються духовний, творчий, культурний, соціальний, суспільно-політичний, науково-інтелектуальний, освітній, медико-санітарний саморозвиток і самореалізація особистості без здійснення виробничої діяльності, але з можливістю отримання прибутку від продукту (матеріального або нематеріального), створеного особою як результати її власної невиробничої діяльності. Автором визначено власне розуміння механізму державного управління в гуманітарній сфері, під яким розуміється імперативний спосіб жорсткого підпорядкування об'єктів управління, заснований на суворому виконанні вказівок, що здебільшого засновано на примусі. Розкрито структурний зміст інституційного прояву механізму державного управління в гуманітарній сфері.

Ключові слова: гуманітарна сфера, державна гуманітарна політика, механізм державного управління в гуманітарній сфері, органи державної влади, державний примус.

O. M. Chechel. The concept and contents of public governance mechanisms in the humanitarian sector

The essence of the humanitarian sphere as an object of public administration was revealed. It was made the analysis of theoretical approaches to the definition of the humanitarian sphere and has been proposed own specifying definition. There were identified features of the implementation of public administration in the humanitarian sphere. The essence and content of the mechanisms of public administration in the humanitarian sphere were established. Its institutional component was determined separately and structural analysis was made. The importance of understanding the humanitarian sector as an object of public administration reveals its complex structure, which makes it impossible to define it as a single integrated object of governance. The author has proved that it is inappropriate to combine the humanitarian and social sectors as two identical subject areas of governance. It is proved that these sectors are correlated as common and separate. That is, the impossibility of identifying the humanitarian sector as the sole object of state-building is explained by the fact that it covers already existing objects of state governance. It is established that such components of the humanitarian sector are social, cultural, religious spheres, sphere of intellectual relations, socio-political and medical activity. It is proved that the humanitarian sector as a special sphere of public governance should be defined through the set

© О. М. Чечель, 2019

of branches of the activity of a person and a citizen, in which spiritual, creative, cultural, social, socio-political, scientific and intellectual, educational, health self-development and personality self-realization occurs without the production activity but with the possibility of making profit from the product (tangible or intangible) created by a person as a result of his/her own non-productive activity. The author provided own understanding of the mechanism of public governance in the humanitarian sector, which is understood as an imperative way of rigid subordination of management objects, based on strict adherence to instructions, which is mostly based on coercion. The structural content of the institutional manifestation of the mechanism of public administration in the humanitarian sector is revealed.

Key words: humanitarian sphere, state humanitarian policy, mechanism of public administration in the humanitarian sphere, government bodies, state coercion.

Постановка проблеми. Держава забезпечує своїм регулюючим впливом усі без винятку сфери суспільних відносин. Така необхідність пов'язана з головним призначенням держави як суспільно-політичного утворення та тим обсягом гарантій і обов'язків, який бере держава перед людиною і громадянином. Але не в усіх сферах й аспектах людського буття можливе державне втручання та державне управління. Такою сферою є сфера духовних потреб. І хоча вона в певному обсязі охоплюється регулюючим впливом із боку держави: створення та діяльність релігійних організацій, забезпечення реалізації релігійних прав – усе ж таки елемент свободи поведінки людини в ній є набагато більшим, ніж в інших сферах людського буття, які мають схоже до релігійної сфери призначення, хоча і дещо інший зміст і структуру. Йдеться про освіту, культуру, науку тощо. Власне, всі ці сфери мають спільну рису – у них людина розкриває та самореалізовує свої матеріальні, нематеріальні і, головне, духовні та ментальні потреби й інтереси. Це їх об'єднує в єдине поняття та єдину предметну галузь державного регулювання – гуманітарну сферу. Актуалізація розвитку цієї сфери, а також розвитку системи державного управління в ній, пов'язана з багатьма факторами, які мають як загальнодержавний (недопущення проявів ворожнечі на ґрунті культурних, ментальних, релігійних відмінностей), так і особистісний характер. Окрім того, необхідно усвідомлювати, що від якості державно-управлінського інструментарію в гуманітарній сфері залежить і процес національного саморозвитку та самоідентифікації української нації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формулювання гуманітарної сфери як предметної галузі державного управління знайшла своє відображення в працях багатьох учених, зокрема таких, як М. Баюк, Н. Белашова, В. Гошовська, Л. Губернський, В. Дзоз, С. Кіндзерський, М. Латинін, Ю. Стельмашук, О. Степанко та інші. Водночас слід звернути увагу, що і досі є потреба вдосконалення теоретико-методологічного та термінологічного інструментарію в аспекті державного управління гуманітарною сферою з метою підвищення його ефективності.

Мета статті – визначити сутність гуманітарної сфери з погляду об'єкта державного управління та розкрити зміст механізму державного управління в ній.

Виклад основного матеріалу. Гуманітарна сфера є надзвичайно складною у своїй структурній побудові, що зумовлює наявність величезної кількості векторів державного управління та необхідність формування виваженої, але багатоступінчастої державної політики. Така політика містить багато складників, інколи зовсім непов'язаних між собою, але таких, що відповідають загальним вимогам дорегуляторного впливу на суспільні процеси в галузях, в яких відбувається духовна, культурна, суспільна, розумова діяльність людини, спрямована на самореалізацію та її морально-етичний розвиток. Узагальнюючи всі наведені сфери, можна зробити певне зауваження, що гуманітарна політика держави спрямовується на регулювання тих аспектів людського буття, в яких відбувається розвиток її людського потенціалу, залежного переважно від особистості та від внутрішнього світу конкретної людини. Але слід наголосити, що наявність гуманітарної політики як окремої галузі або напрямку реалізації державою

своїх функцій та забезпечення гарантій всебічного розвитку прав і свобод людини і громадянина не означає повну і однозначну детермінацію її меж, обсягів і напрямів. Відсутність єдиного підходу до визначення сутності гуманітарної сфери в науковому середовищі є вагомим недоліком для розроблення практичних заходів під час формування гуманітарної політики держави та багато в чому зумовлює низьку ефективність механізмів державного управління в зазначеній сфері. Складність визначення повноти гуманітарної сфери та її структури залежить від складності відмежування тих чи інших сфер суспільного розвитку від тих, що традиційно відносять до гуманітарних. Наприклад, політична діяльність людини та реалізація її політичних амбіцій із погляду суспільних наук належать до самореалізації та саморозвитку людини, а тому підпадають під предметну галузь гуманітарної політики держави. Натомість економічна діяльність людини, її праця мають на меті не реалізацію особистості, а отримання суспільних благ, матеріальних благ для подальшої реалізації власних інтересів, прав, потреб. Така сфера суспільного буття та людської діяльності виходить за межі предметної сфери гуманітарної політики, оскільки стосується матеріальних благ.

У цьому контексті звертає на себе увагу позиція О. Степанко щодо того, що «... базовими елементами гуманітарної сфери мають бути фундаментальні галузі – освіта, наука, культура та їхні підгалузі: виховання, інформаційне середовище, дозвілля, релігія, етнічні відносини» [9, с. 202–203]. Але, на нашу думку, обмежуватися лише освітою, наукою та культурою недоцільно, а співвідносити релігійну сферу як підгалузь культурної можливо лише спираючись на сучасний стан інституційного забезпечення через наявність у складі Міністерства культури України департаменту у справах релігій та національностей – некоректно. Така ситуація не відповідає потребам сучасності, але дійсно існує, враховуючи наявне теоретико-методологічне забезпечення гуманітарної політики держави.

Хоча Л. Губернський, В. Андрущенко та М. Михальченко дають більш узагальнене тлумачення гуманітарної сфери, розуміючи під нею «... окрему сферу суспільного буття, а суспільне буття як таке, схарактеризоване крізь призму пріоритетів людини і людських цінностей. Ця сфера перебуває на перетині систем забезпечення людських інтересів» [4, с. 487]. Натомість В. Дзоз зазначає, що гуманітарна сфера розкривається через елемент реалізації духовності людини і громадянина, орієнтованої на її особистісний розвиток у напрямі досягнення нової суспільної якості [5, с. 62–63]. Останнє визначення дає можливість розкрити гуманітарну сферу в контексті трансформації суспільних процесів, встановивши, що вона є ключовою для еволюції держави. Гуманітарна сфера найтісніше пов'язана з ментальною та етнокультурними сферами розвитку національної самобутності. Тому одним із основних векторів державного управління нею є досягнення такого рівня якості національної свідомості, за якого питання суверенності нації та держави вирішуватиметься шляхом поєднання історичних традицій, системи цивілізаційних цінностей, втілених у напрямках розвитку держави, як суспільно-політичного прояву національної самобутності.

Зі свого боку, О. Степанко підходить більш системно до визначення гуманітарної сфери, розділяючи два підходи: «У широкому розумінні гуманітарна сфера втілює в собі духовне і соціальне життя особи та окремих соціумів; у вузькому розумінні – це сфера розвитку духовного життя людини й суспільства» [9, с. 205–207].

Цікаво, що такий підхід найбільшою мірою розкриває основну теоретичну проблему визначення сутності гуманітарної сфери – її співвідношення із сферою соціальною. Якщо гуманітарну сферу розглядати переважно як сферу духовного буття людини, то тоді такі галузі, як освіта, наука, охорона здоров'я, культура та інші, можна віднести до соціальної та до гуманітарної однаковою мірою. Але, на нашу думку, такий підхід є хибним, а таке непорозуміння та предметна невизначеність і є основною перешкодою для розвитку ефективної системи

державного управління гуманітарною та соціальною сферами, що на рівні теоретичному зумовлює проблеми та недоліки практичної реалізації вказаної державної політики.

У цьому контексті слушною є позиція М. Баюк щодо того, що на «... відміну від інших, гуманітарна сфера – це сукупність невиробничих соціально-орієнтованих галузей, що сприяють задоволенню духовного рівня особистості, суспільства, забезпеченню гарантованих державою прав і свобод людини шляхом надання освітянських послуг громадянам» [1, с. 14–15]. Але це визначення вимагає доповнення й іншими послугами: соціальними, медичними, культурними, інформаційними тощо. Тобто в гуманітарній сфері справді здійснюються суспільні відносини невиробничого характеру, і саме ця сукупність відносин і є предметом регулювання з боку органів державної влади.

Той факт, що гуманітарна сфера виступає об'єктом державної політики, підтверджується і дослідженнями В. Гошовської. Однак учена акцентує увагу на тому, що гуманітарна сфера «... включає в себе єдність об'єктивних і суб'єктивних факторів суспільного життя, що мають на меті створення умов для соціально-гуманітарного розвитку суспільства, соціальної, інтелектуально-духовної безпеки людини і суспільства, реалізацію її соціальних, духовних потреб, формування і збагачення творчого потенціалу особи, всебічну реалізацію її сутнісних сил, соціодинаміку освіти, науки, культури» [3, с. 262–263]. Таке визначення цілком відповідає розгалуженості гуманітарної сфери, її неоднорідності та неординарності та певною мірою відображає структурну побудову механізму державного управління в ній, щонайменше його інституційного втілення. Однак слід звернути увагу на те, що дослідниця приділяє значну увагу соціальній галузі, ніби надаючи їй основного превалюючого значення, тоді як інші підгалузі гуманітарної сфери суспільного буття залишаються осторонь такої деталізованої уваги.

До поєднання соціальної та гуманітарної сфери у своїх дослідженнях звертається також Ю. Стельмашук, яка вказує, що соціально-гуманітарна сфера – це сфера реалізації людиною особистісного потенціалу, а державне регулювання цієї сферою можна визначити як здатність держави розвивати громадянське суспільство, захищаючи в такий спосіб інтереси громадян і підвищуючи рівень стабільності соціальних процесів [8, с. 94–95]. При цьому важливо розуміти, що держава сама через відповідний адміністративний апарат розвиває громадянське суспільство, не лише створюючи умови для його становлення, але й забезпечуючи його інституційним складником.

Хоча, на нашу думку, поєднання гуманітарної та соціальної сфер як двох тотожних об'єктних зон державного управління є недоцільним. Вважаємо, що вони співвідносяться як загальне (гуманітарна сфера) та окреме (соціальна сфера), причому соціальна сфера являє собою стрижневий елемент першої, оскільки охоплює майже всі інші підгалузі гуманітарної сфери в аспекті дотримання соціально-гуманітарної безпеки.

Окремо предметну галузь державного управління в гуманітарній сфері можна розкрити користуючись визначенням О. Степанко. Наприклад, під державним управлінням в аналізованій сфері ним пропонується розуміти «... цілеспрямований організаційний та регулюючий вплив держави на стан і розвиток гуманітарної сфери, яка спрямована на забезпечення духовного життя людини і суспільства, складається із сукупності галузей, які орієнтовані на максимальне розкриття потенціалу кожної людини і соціуму загалом, розвиток творчих й інтелектуальних здібностей особистості, збереження культурного різноманіття шляхом запровадження державної гуманітарної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої, через діяльність органів державної влади, наділених необхідною компетенцією» [9, с. 205–207]. Отже, О. Степанко розкриває три складники гуманітарної сфери: сфера інтелектуальної, культурної та творчої діяльності особистості. Нами пропонується доповнити їх сферами релігійної, соціальної, суспільно-політичної, медичної діяльності. Але важливо

акцентувати увагу на тому, що, на нашу думку, відмінною рисою гуманітарної сфери від усіх інших є відсутність відносин виробництва, а здебільшого – акцент на самореалізацію, саморозвиток і самовдосконалення особистості. Отже, узагальнюючи викладене вище, доходимо необхідності визначити гуманітарну сферу як особливу сферу державного управління, яка представлена сукупністю галузей такої діяльності людини і громадянина, в якій відбуваються духовний, творчий, культурний, соціальний, суспільно-політичний, науково-інтелектуальний, освітній, медико-санітарний саморозвиток і самореалізація особистості без здійснення виробничої діяльності, але з можливістю отримання прибутку від продукту (матеріального або нематеріального), створеного особою як результати її власної невиробничої діяльності. Слід наголосити на тому, що елемент економічної вигоди від діяльності людини в гуманітарній сфері все ж таки присутній, але така вигода отримується особою виключно шляхом реалізації та розкриття власного внутрішнього інтелектуального та людського капіталу. Спираючись на таке розуміння гуманітарної сфери, слушною є позиція С. Кіндзерського та Н. Белашової щодо завдань державного управління гуманітарною сферою, причому як головні завдання дослідники висувають якраз такі, що мають теоретико-методологічний характер: «відмова органів державної влади всіх рівнів від архаїчного погляду на гуманітарну сферу як на щось другорядне та непотрібне; активізація позиції органів державної влади всіх рівнів у вирішенні питань гуманітарних галузей; вироблення сучасного понятійного апарату, теоретичної та законодавчої бази гуманітарної сфери й покладення їх в основу державного управління цією сферою; забезпечення зворотного зв'язку під час здійснення державними службовцями гуманітарної політики на всіх рівнях управління» [6, с. 17–19; 2, с. 130–131]. Хоча основною метою державного управління в гуманітарній сфері має бути все ж таки досягнення максимального рівня реалізації прав і свобод людини та громадянина, а також рівня гарантування та практичного захисту з боку держави всіх гуманітарних прав.

Досягнення цілей державної політики в гуманітарній сфері відбувається шляхом теоретико-методологічного обґрунтування та практичної реалізації механізму державного управління. Не вдаючись до ґрунтового аналізу сутності категорії «механізм державного управління», спробуємо визначити сутність «механізмів державного управління гуманітарною сферою». Ми свідомо поставили дефініцію «механізмів» у множині, оскільки різноманітність підгалузей і складових елементів гуманітарної сфери передбачає наявність сукупності механізмів державного управління, причому в кожній окремій підгалузі він матиме власне визначення та власні специфічні риси. Але враховуючи той факт, що нами визначається гуманітарна сфера як об'єкт управління з боку держави та предметна сфера регулюючого впливу органів державної влади, то доцільно навести позицію Ю. Стельмашук із цього питання. Дослідниця вважає: «Механізм державного управління гуманітарною сферою являє собою сукупність підходів, методів, засобів, прийомів, інструментів, принципів, за допомогою яких держава систематично й цілеспрямовано регулює гуманітарні процеси в поєднанні із соціально-економічними умовами життя людей задля підвищення добробуту членів суспільства, усунення негативних наслідків функціонування ринкових процесів, забезпечення соціальної справедливості, соціально-політичної стабільності в країні, узгодження цілей соціального характеру із цілями економічного зростання» [8]. Таке поняття охоплює одразу і саме визначення механізму, і завдання, які вирішує його практичне впровадження.

Т. Чеканова у своїх дослідженнях намагається пов'язати механізм державного управління з організаційно-правовим забезпеченням його здійснення. Тому, визначаючи механізм державного управління в гуманітарній сфері, зокрема в медичній та медико-санітарній галузях, дослідниця вказує на те, що це «... імперативний спосіб жорсткого підпорядкування

Механізми державного управління

об'єктів управління, заснований на суворому виконанні вказівок, що здебільшого засновано на примусі» [10, с. 10–12]. Отже, механізм державного управління в гуманітарній сфері має яскраво виражений характер державного примусу, оскільки розкривається через систему реалізації владних приписів органами державної влади з метою досягнення максимально високих або максимально можливих стандартів суспільного буття людини. Причому такими стандартами можуть бути не лише якість і повнота реалізації конституційних прав людини й громадянина, але і цілком вимірювані показники соціальної стабільності, медичного, освітньо-професійного забезпечення потреб суспільства у відповідних послугах тощо. Попри свою поліструктурність і неоднорідність, гуманітарна сфера не уявляється нам безвідносною до якісних вимірюваних показників сукупністю номінальних декларацій дотримання державою рівня суспільно-політичного та соціального розвитку людини, його духовної, творчої, науково-інтелектуальної та іншої самореалізації.

М. Латинін вважає, що складовим елементом будь-якого механізму державного управління в будь-якій галузі обов'язково є системний зв'язок між функціональним призначенням і завданнями самої державної політики із інституційним складником її реалізації [7]. Така позиція цілком нами підтримується, оскільки саме через інституційний складник можливо додатково розкрити сутність механізму державного управління в гуманітарній сфері та складові елементи останньої.

Отже, інституційний складник механізму державного управління гуманітарною сферою можна відобразити на рис. 1.

Отже, можна констатувати той факт, що держава до інституційного складника механізму державного управління гуманітарною сферою предметно відносить такі органи державної влади: Міністерство культури України (разом із підпорядкованими структу-

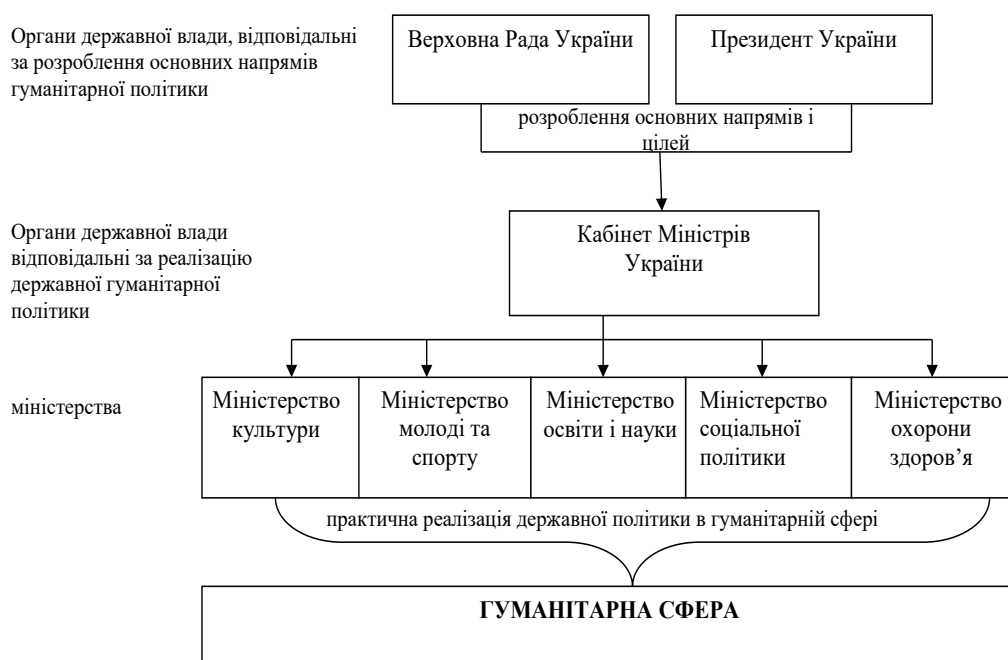

Рис. 1. Основні елементи інституційного прояву механізму державного управління в гуманітарній сфері

рами та внутрішніми органами: Державне агентство України з питань кіно, Український інститут національної пам'яті (УІНП), Департамент у справах релігій та національностей); Міністерство молоді та спорту України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство соціальної політики України (разом із підпорядкованими структурами та внутрішніми органами: Державна служба України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції, Пенсійний фонд України). Всі наведені міністерства мають власну предметну сферу відповідальності, але всі вони в той чи інший спосіб здійснюють управління в конкретній підгалузі гуманітарної сфери.

Подібна структуризація дає дві важливі відповіді: по-перше, ми доводимо, що соціальна та гуманітарна сфери співвідносяться як окреме та загальне; по-друге, ми доводимо поліструктурність і неоднорідність гуманітарної сфери, через що визначення механізму державного управління гуманітарною сферою на теоретико-методологічному рівні не матиме належної чіткості та визначеності. Важливо також констатувати той факт, що, враховуючи подібну складність і надзвичайну предметну обтяжливість системи державного управління в гуманітарній сфері, є логічна потреба та необхідність у розробленні такої програми розвитку гуманітарної сфери, яка комплексно визначатиме основні тренди та напрями, а галузево вирізнятиметься деталізацією соціально-економічних показників витратної частини фінансування потреб гуманітарної політики з основними стандартами та цілями, яких має досягнути держава задля забезпечення переходу суспільної формації на наступний рівень соціально-економічного розвитку держави.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Підбиваючи підсумки дослідження сутності гуманітарної сфери як об'єкта державного управління та механізмів державного управління нею, можна зробити такі висновки: по-перше, гуманітарна сфера є об'єктом державного управління, але об'єктом із надзвичайно неоднорідною структурою та складовими елементами. Для цілей державного управління гуманітарну сферу доцільно визначити як сукупність галузей такої діяльності людини і громадянина, в якій відбуваються духовний, творчий, культурний, соціальний, суспільно-політичний, науково-інтелектуальний, освітній, медико-санітарний саморозвиток і самореалізація особистості без здійснення виробничої діяльності, але з можливістю отримання прибутку від продукту (матеріального або нематеріального), створеного особою як результати її власної невиробничої діяльності. По-друге, механізми державного управління в гуманітарній сфері уявляються сукупністю способів, засобів та інструментів трансформації суб'єктами управління відповідного об'єкта або його складників із урахуванням особливостей його/їхньої внутрішньої побудови та загальних цілей розвитку гуманітарної сфери, які ґрунтуються на державному примусі, розкриваються через систему реалізації владних приписів із метою досягнення максимально високої якості реалізації людиною власних прав та інтересів в духовній, творчій, культурній, соціальній, суспільно-політичній, науково-інтелектуальній, освітній, медико-санітарній діяльності.

Отже, зміст механізмів державного управління в гуманітарній сфері розкривається через обов'язкову орієнтацію способів, інструментів, засобів і засад реалізації органами державної влади власного кола завдань у гуманітарній сфері на загальні цілі, стандарти та очікувані результати розвитку гуманітарної сфери. Доцільно говорити про консолідацію та синергетичний ефект від реалізації кожним окремих органом державної влади в окремій підгалузі гуманітарної сфери власних функцій, що в сукупності приводить до якісних суспільно-політичних і соціально-економічних трансформацій у державі загалом, для чого гуманітарна сфера визначається базисом.

Список використаних джерел:

1. Баюк М. Формування та реалізація політики державної безпеки в гуманітарній сфері України : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.05 / Хмельниц. облрада, Хмельниц. ун-т упр. та права. Хмельницький : ХУУП, 2018. 24 с.
2. Белашова Н. Сучасні наукові визначення поняття та сутності державного управління гуманітарною сферою в Україні. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України = The Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine : зб. наук. пр. / Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ, 2014. № 4. С. 128–133.
3. Гошовська В. Соціальна держава: типи, сутність, зміст. Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. Київ, 2007. № 3. С. 259–265.
4. Губернський Л., Андрущенко В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз. Київ : Знання України, 2002. 580 с.
5. Дзоз В. Гуманітарна політика України в контексті суспільної модернізації (соціально-філософський аналіз) : дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.03 / Ін-т вищ. освіти АПН України. Київ, 2007. 380 с.
6. Кіндзерський С. Державне управління в гуманітарній сфері регіону України: стан та тенденції розвитку : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Національна академія держ. управління при Президенті України. Київ, 2006. 20 с.
7. Латинін М. Теоретичні підходи щодо визначення механізму державного регулювання розвитку аграрного сектору економіки України. Галузеве управління. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/galuz/05lmaseu.pdf> (дата звернення: 17.03.2019).
8. Стельмашук Ю. Державне регулювання розвитку соціально-гуманітарної сфери: термінологічний інструментарій. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 20. С. 93–97.
9. Степанко О. Сутність, мета, завдання та складові гуманітарної сфери. Теорія та практика державного управління. 2012. Вип. 3. С. 201–208.
10. Чеканова Т. Взаємодія адміністративних та політичних механізмів у системі управління охороною здоров'я : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Одес. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президенті України. Одеса, 2008. 20 с.

References:

1. Baiuk M. (2018), *Formuvannia ta realizatsiia polityky derzhavnoi bezpeky v humanitarnii sferi Ukrainy* [Formation and Implementation of State Security Policy in the Humanitarian Sector of Ukraine], Ph.D thesis: 25.00.05 “Public administration in the field of public security and public order”. Khmelnytsky : Press KHUUP, 24 p. [Ukraine].
2. Bielashova N. (2014), “Suchasni naukovy vyznachennia poniattia ta sutnosti derzhavnoho upravlinnia humanitarnoiu sferoiu v Ukraini” [“Modern Scientific Definitions of the Concept and Essence of Public Administration of the Humanitarian Sector in Ukraine”]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine]. No. 4. P. 128–133 [Ukraine].
3. Hoshovska V. (2007), “Sotsialna derzhava: typu, sutnist, zmist” [“The Social State: Types, Essence, Content”]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy* [Bulletin of NADU]. No. 3. P. 259–265 [Ukraine].
4. Hubernskyi L., Andrushchenko V., Mykhalchenko M. (2002), *Kultura. Ideolohiia. Osobystist: Metodoloho-svitohliadniy analiz* [Culture. Ideology. Personality: Methodological Outlook Analysis]. Kyiv : Znannia Ukrainy. 580 p. [Ukraine].
5. Dzoz V. (2007), *Humanitarna polityka Ukrainy v konteksti suspilnoi modernizatsii (sotsialno-filosofskyi analiz)* [Humanitarian Policy of Ukraine in the Context of Social Modernization (Socio-

Philosophical Analysis)], Ph.D thesis: 09.00.03 “Social Philosophy and Philosophy of History”, press Institute of Higher Education of NAPS of Ukraine, 380 p. [Ukraine].

6. Kinderskyi S. (2006), *Derzhavne upravlinnia v humanitarnii sferi rehionu Ukrainy: stan ta tendentsii rozvytku* [Public Administration in the Humanitarian Sector of the Region of Ukraine], Ph.D thesis: 25.00.02 “Mechanisms of Public Administration”, press National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, 20 p. [Ukraine].

7. Latynin M. (2019), *Teoretychni pidkhody shchodo vyznachennia mekhanizmu derzhavnoho rehuliuвання rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy* [Theoretical Approaches to Determining the Mechanism of State Regulation of Development of Agrarian Sector of Economy of Ukraine. Sectoral Management], official site. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/galuz/05lmaseu.pdf> [Ukraine].

8. Stelmashchuk Yu. (2016), “Derzhavne rehuliuвання rozvytku sotsialno-humanitarnoi sfery: terminolohichni instrumentarii” [State Regulation of Social and Humanitarian Sector Development: Terminological Toolkit]. *Investytsii: praktyka ta dosvid* [Investments: Practice and Experience]. No. 20. P. 93–97. [Ukraine].

9. Stepanko O. (2012), “Sutnist, meta, zavdannya ta skladovi humanitarnoi sfery” [The Essence, Objective, Tasks and Components of the Humanitarian Sector]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia* [Theory and Practice of Public Administration]. Issue 3. P. 201–208. [Ukraine].

10. Chekanova T. (2008), *Vzaiemodiia administratyvnykh ta politychnykh mekhanizmiv u systemi upravlinnia okhoroноiu zdorovia* [Interrelation between Administrative and Policy Mechanisms in the Health Management System], Ph.D thesis: 25.00.02 “Mechanisms of Public Administration”, press Odessa Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration, 22 p. [Ukraine].